

NATUURLIJKE HISTORIE.

NEGENDE AFDEELING.

DIPTERA

DOOR

F. M. VAN DER WULP.

(1881)

INLEIDING.

De Sumatra-expeditie heeft voor de Entomologie boven verwachting goede uitkomsten opgeleverd. Op de wintervergadering der Entomologische Vereeniging van 27 December 1878 schatte de Hoogleraar Veth het getal der door de leden der expeditie verzamelde insecten op niet minder dan 10,000 exemplaren¹⁾. Dat de Diptera daaronder slechts in geringe mate vertegenwoordigd zijn, kan geen vreemding wekken. Ieder toch, die in een tropisch land geroepen is of neiging gevoelt tot het verzamelen van insecten uit alle orden, moet noodwendig worden afgeleid door den overvloed van prachtige en in 't oog vallende vormen, die zich overal aan hem opdringen, én zal onwillekeurig de meer nederige en kleine vliegen en muggen over het hoofd zien. Hierbij komt dat vele Diptera wegens hunne teedere bekleeding moeielijk zijn te bewaren en dat sommige, b. v. de grootere Tipuliden, door hunne lange pooten veel plaatsruimte innemen. Dit alles in aanmerking nemende, geloof ik dat wij dankbaar moeten zijn voor hetgeen de leden der Expeditie uit de orde der Tweevleugeligen hebben bijeengebracht, al is het ook weinig in vergelijking met den rijken oogst uit andere insecten-orden. Zij leverden ons toch eene collectie van tusschen de 400 en 500 exemplaren, die, buiten eenige weinige minder gave en daardoor niet genoeg kenbare voorwerpen, tot 122 verschillende soorten kunnen worden gerekend.

¹⁾ Tijdschr. v. Entom. XXII, blz. LXXVII.
IV. 9

Ten einde den stand onzer kennis van de Dipterologische fauna van Oost-Indië eenigszins te kunnen nagaan, en tevens om bij het nasporen in talloze en verspreide geschriften over uitlandsche Diptera mijne taak te vereenvoudigen, heb ik mij de moeite gegeven, uit de mij ten dienste staande literatuur eene lijst samen te stellen van al de soorten, die reeds uit zuidelijk Azië beschreven zijn. Met opzet heb ik mij daarbij niet enkel beperkt tot de soorten uit den Oost-Indischen archipel, omdat het niet zelden gebeurt dat eene soort b. v. uit China of van het vaste land van Indië in onze O. Ind. bezittingen wordt weergevonden. Hoewel ik geenszins zal beweren dat mijne lijst op dit oogenblik reeds volledig is, bevat zij niettemin, na aftrek van eenige tot dusver geconstateerde synoniemen, meer dan 2000 soorten, die zich op de volgende wijze over de verschillende familien en groepen verdeelen.

Cecidomyidae . . .	2 species.	Muscidae.	
Mycetophilidae . .	8 „	<i>Ocypterinae</i> . . .	3 species.
Bibionidae	6 „	<i>Tachininae</i> . . .	117 „
Chironomidae . . .	15 „	<i>Dexinae</i>	47 „
Blepharoceridae . .	1 „	<i>Sarcophaginae</i> .	26 „
Culicidae	25 „	<i>Muscinae</i>	182 „
Tipulidae	76 „	<i>Anthomyinae</i> . .	68 „
Stratiomyidae . . .	119 „	<i>Cordylurinae</i> . .	1 „
Xylophagidae . . .	6 „	<i>Helomyzinae</i> . .	19 „
Tabanidae	132 „	<i>Sciomyzinae</i> . .	17 „
Nemestrinidae . . .	3 „	<i>Sepsinae</i>	14 „
Bombylidae	62 „	<i>Ortalinae</i>	111 „
Cyrtidae	1 „	<i>Trypetinae</i> . . .	121 „
Therevidae	7 „	<i>Sapromyzinae</i> .	28 „
Mydasidae	2 „	<i>Celyphinae</i> . . .	4 „
Asilidae.		<i>Diopsinae</i>	24 „
<i>Dasyopoginae</i> . .	100 „	<i>Psilinae</i>	9 „
<i>Laphrinae</i> . . .	129 „	<i>Calobatinae</i> . . .	49 „
<i>Asilinae</i>	161 „	<i>Chloropsinae</i> . .	15 „
Leptidae	9 „	<i>Ephydrinae</i> . . .	24 „
Empidae	7 „	<i>Geomyzinae</i> . . .	15 „
Dolichopodae	66 „	<i>Borborinae</i> . . .	4 „
Syrphidae	183 „	<i>Ochthiphilinae</i> .	1 „
Conopsidae	7 „	<i>Agromyzinae</i> . . .	1 „
Pipunculidae	3 „	Phoridae	5 „
Lonchopteridae . . .	1 „	Hippoboscidae . . .	18 „
Platypezidae	1 „	Nycteribidae . . .	3 „
Oestridae	1 „		

Zooals ik hierboven zeide, omvatten de Diptera der Sumatra-expeditie een getal van 122 soorten. Van deze heb ik er 78 uit reeds bestaande beschrijvingen kunnen determineeren, terwijl ik er 44 als nieuw moet beschouwen. Een paar soorten hebben mij aanleiding gegeven tot het vormen van nieuwe genera. De uitkomsten van mijn onderzoek zijn in de volgende bladzijden opgenomen en zullen, naar ik hoop, eene kleine bijdrage leveren tot de kennis der zoo belangrijke Dipterologische fauna onzer Oost-Indische bezittingen.

Uit het feit reeds, dat er in eene collectie van zoo betrekkelijk geringen omvang zoovele vroeger onbekende soorten zijn aangetroffen, valt af te leiden, dat wij nog maar weinig kennen van den ontzaglijken rijkdom der natuur, die op dit gebied aldaar aanwezig is, een rijkdom die eerst duidelijk aan het licht zal komen, als te eeniger tijd een uitsluitend Dipteroloog zich in die streken op het verzamelen van Tweevleugeligen zal toeleggen.

Opmerkelijk is het, dat in deze verzameling niet minder dan zes soorten voorkomen, die ook tot de Europeesche fauna behooren, te weten: *Sciara Thomae* L., *Glaphyoptera Winthemii* Lehm., *Syrphus balteatus* de G., *Stomoxys calcitrans* L., *Musca domestica* L. en *Musca corvina* Fabr. Met uitzondering van *Glaphyoptera Winthemii*, zijn het allen bij ons zeer gemeene soorten. Van de meeste is het reeds bekend, dat zij ver over den aardbol verspreid zijn. Zoo is *Syrphus balteatus*, behalve in den O. Ind. archipel, ook aangetroffen op Madeira, in China, aan de kust van Coromandel en in Nieuwholland; *Stomoxys calcitrans* in Noord-Amerika, China, op Ceylon en in Nieuwholland; *Musca domestica* op Madeira, aan de Kaap, in China, in Noord-Amerika, op Cuba en in Nieuwholland; *Musca corvina* op het vaste land van Indië, op Ceylon, op Taiti en in Noord-Amerika. De drie laatstgenoemde soorten zullen wellicht door het maatschappelijk verkeer des menschen zijn overgebracht. *Glaphyoptera Winthemii* komt ook in Noord-Amerika voor; want *Mycetophila maculipennis* Say en *Leia trifasciata* Walk. zijn dezelfde soort (zie Osten Sacken, Catalogue of the described Diptera of North America, Washington 1878, p. 11).

AANGEHAALDE WERKEN.

Annali del Museo civico di storia naturali di Genova, vol. VII, Genova 1875.

Dalman (J. W.), Analecta entomologica, Holmiae 1823.

Doleschall (C. L.), Bijdragen tot de kennis der Dipterologische fauna van Ned.

Indië; in Nat. Tijdschr. voor Ned. Indië, deel X, XIV en XVII.

Eschholz (Dr. J. F.), Entomographien, Berlin 1823.

Fabricius (J. Chr.), Species Insectorum, Hamburg 1781, 2 vol.

- Fabricius (J. Chr.), *Mantissa Insectorum*, Hafniae 1782, 2 vol.
- „ „ *Entomologia systematica*, Hafniae 1792—94, 4 vol.
- „ „ *Systema Antliatorum*, Brunsvigae 1805.
- Fallén (C. F.), *Diptera Sueciae*, Lundae 1814—27 (Syrphidae).
- Geer (K. Baron de), *Mémoires pour servir à l'histoire des insectes*, vol. VI, Diptères, Stockholm 1776.
- Giglioli (S.), in *Quarterly Journal of microscopical science* IV, London 1864.
- Leach (W. E.), *On the genera and species of Eproboscideous Insects* (in de Wernerian Transactions, vol. II, Edinburg 1817).
- Lehmann (J. G. C.), *Insectorum species nonnullae vel novae vel minus cognitae etc.* Hamburg 1822.
- Linnaeus (C.), *Fauna Suecica*, edit. 2da, Stockholmiae 1761.
- „ „ *Systema naturae*, edit 12ma, Holmiae, 1766—68, tom 1—3.
- Macquart (J.), *Histoire naturelle des Insectes Diptères (Suites à Buffon)*, 2 vol. Paris 1834—35.
- „ „ *Diptères exotiques nouveaux ou peu connus*, 2 vol. et 5 suppléments, Paris 1838—51.
- Meigen (J. W.), *Systematische Beschreibung der bekannten Europäischen Zweiflügelichen Insecten*, 7 Bande, Aachen u. Hamm, 1818—38.
- Panzer (G. W. F.), *Faunae insectorum initia*, 110 Hefte, Nürnberg 1793—1809.
- Robineau Desvoidy (J. B.), *Essai sur les Myodaires*, Paris 1830.
- Rondani (Prof. Cam.), in *Annali del Museo civico di Genova*, vol VII.
- Schiner (Dr. J. R.), *Fauna austriaca (Diptera)*, 2 dln. Weenen 1862—64.
- „ „ *Reise der Oesterreichischen Fregatte Novara um die Erde. Zoölogischer Theil, Diptera*, Wien 1868.
- Schrank (F. von Paula), *Fauna boica*, 3 vol. Nürnberg u. Ingolstadt, 1798—1803.
- Thomson (C. G.), *Kongliga Svenska fregätten Eugenie's Resa omkring jorden. Diptera*. 1868.
- Tijdschrift voor Entomologie, uitgegeven door de Ned. Entomolog. Vereeniging, 23 dln., Leiden, Haarlem en 's Gravenhage, 1858—80.
- Vollenhoven (S. C. Snellen van), in *Tijdschr. v. Entomol.*, dl. I.
- Walker (F.), *List of Dipterous Insects in the collection of the British Museum*, 7 vol., London 1848—55.
- „ „ in *Proceedings of the Linnean Society*, 5 vol. London 1849—61.
- Westwood (J. O.), in *Transactions of the Zoölogical Society of London*, vol. I.
- Wiedemann (C. R. W.), *Zoölogisches Magazin*, 3 vol. Kiel, 1817—23.
- „ „ *Diptera exotica, Kiliae* 1821.
- „ „ *Analecta entomologica ex museo regio Haffniae maxime congesta, Kiliae* 1824.

Wiedemann (C. R. W.), *Aussereuropäische zweiflügelige Insecten*, 2 Bnde, Hamm
1828—30.

Winnertz (J.), *Beitrag zu einer Monographie der Pilzmücke (Myetophilidae)*, Wien 1863.

„ „ *Beitrag zu einer Monographie der Sciarinen*, Wien 1867.

Wulp (F. M. van der), in *Tijdschr. v. Entomol.* dl. XI, XV, XXI en XXIII.

Zetterstedt (J. W.), *Diptera Scandinaviae disposita et descripta*, 14 vol. Lundae
1842—60.

stelden voorrand der vleugels te herkennen. Bruingrauw; de kop iets lichter. Sprieten zwartbruin; het tweede lid met duidelijken, naar voren omgebogen doorn; de sprietborstel luchtig gekamd, met ongeveer acht stralen; palpen vuil roestkleurig. Thorax met stevige, achterover liggende, zwarte borstels, die op rijen zijn geplaatst en uit bruine wratstipjes voortspruiten. Achterlijf zwartachtig, in de zijden en aan den achterrand der ringen grijs bestoven. Pooten zwartbruin; de schenen en de achterste tarsen vuil roestkleurig. Vleugels bruingeel, met zwartbruine aderen; de voorrand, van de uitmonding der subcostaal-ader tot aan die der radiaal-ader, met korte borsteltjes gewimperd; middeldwarsader onder of bijna nog iets vóór de uitmonding der subcostaal-ader; laatste gedeelte der discoidaal-ader ruim een derde korter dan het voorlaatste.

Genus *Discomyza* Meig.

1. *Discomyza punctipennis* nov. sp.

Vier exemplaren, naar 't schijnt allen wijfjes, te Soepajang en Solok in April
gevangen.

Nigra opaca; abdomine pedibusque rufis; femoribus anticis tibiaramque apice nigris; tarsis omnibus pallidis; alis flavescens, ad apicem nervorum nigropunctatis. — ♀ Long. 3 mm.

Ik breng dit zeer kenbare vliegje tot het geslacht *Discomyza*, omdat het in habitus geheel op onze *D. incurva* gelijk en de meeste en voornaamste kenmerken van dit genus bezit. De vleugels zijn evenwel iets langer en reiken nog even voorbij het eind des achterlijfs; bovendien draagt de sprietborstel niet enkel van boven kamharen, maar is ook van onderen, althans op de laatste helft, met eenige weinige haren bezet.

Kop met sprieten en monddeelen bruinzwart; aangezicht met eenigen witten weerschijn; mondrand glanzig zwart; op den schedel verscheidene borstels. Sprieten korter dan het gezicht; het derde lid langwerpig; de sprietborstel niet alleen van boven, maar ook van onderen luchtig gevederd. Thorax en schildje in sommige richtingen fluweelzwart; in andere richtingen de thorax van voren grauwbrown, met het begin van langsstrepen; de beharing zeer kort, zwartachtig; in de zijden en van achteren met enkele borstels. Achterlijf breed, vijfvingig, roestkleurig met witachtige bestuiving. Pooten vuil roestkleurig; de voordijen benevens de spits van al de schenen zwart; tarsen bleekgeel. Vleugels (vgl. de Afbeelding) breed, een weinig langer dan het achterlijf, met gele tint en geelachtige aderen; het korte doortje aan den voorrand, de wortel der radiaal-ader benevens de middeldwarsader zwart; voorts zwarte stippen aan de uitmonding der vier eerste langsaderen en aan de inwrichtingspunten der schijfdwarsader; de randader bereikt de uitmonding der discoidaal-ader; middeldwarsader even voorbij de uitmonding der subcostaal-ader; cubitaal-ader en discoidaal-ader nagenoeg evenwijdig; schijfdwarsader in 't midden of even vóór het midden der eerste achtercel ingewricht.

Genus *Clasiopa* Stenhammer.

1. *Clasiopa albitarsis* nov. sp.

Een ♀ te Soeroelangoen in Juli.

Nigra; thorace scutelloque grisescentibus; tarsis posticis pallidis; halteribus albis; alis hyalinis. — ♂ Long. 2 mm.

Zwart; aangezicht gewelfd, van boven en aan de kanten zeer glanzig; wangen met een paar borsteltjes; sprieten kort; het tweede lid met een doornachtig borsteltje; het derde langwerpig eivormig; de sprietborstel van boven gekamd. Thorax en schildje grijsachtig bestoven; borstzijden zwarter en glanziger. Achterlijf elliptisch, vijfvingig; anus glanzig. Pooten naakt, pekzwart; achtertarsen bleekgeel, het laatste lid zwartbruin. Kolfjes wit. Vleugels glasachtig met fijne donkere aderen, in het aderbeloop nagenoeg met onze *Cl. calceata* overeenkomende; uitmonding der

subcostaal-ader nauwelijks voorbij het eerste vierde gedeelte van den voorrand; middeldwarsader nog iets vóór die uitmonding; de eerste achtercel daardoor zeer lang; radiaal-ader vrij lang, haar einde merkelyk dichter bij de uitmonding der cubitaal-ader dan bij die der subcostaal-ader; cubitaal-ader en discoidaal-ader recht en evenwijdig, de eerste juist in de vleugelspits uitloopende; schijfdwarsader recht, in 't midden of zelfs nog iets vóór het midden van den vleugel, iets voorbij het eerste derdedeel der eerste achtercel ingewricht.

Genus **Drosophila** Fall.

1. *Drosophila lineata* nov. sp.

Een ♀ te Soepajang in April.

Testacea; thorace lineis sex pallidis; capite, antennis, scutello in medio, abdomine pedibusque rufis; abdominis segmento tertio et quarto maculaque dorsali in segmento quinto fuscis; alis flavescensibus. — ♀ Long. 3.5 mm.

Vuil roestkleurig. Aangezicht, voorhoofd en kinnebakken breed; op het voorhoofd verscheidene borstels. Sprietborstel van boven met drie, van onderen met twee stralen gevederd. Thorax van boven donker geelbruin, met vier doorlopende roodgеле langslijnen, waarvan de twee buitenste zich ook op het schildje voortzetten; ter wederzijde vóór den vleugelwortel nog een dergelyk streepje, dat echter niet geheel naar voren reikt; schildje in 't midden roestkleurig. Achterlijf spits toeloopend; de derde en vierde ringen donkerbruin en op den vijfden ring nog eene eveneens gekleurde rugvlek. Aan de onderzijde der voordijen zwarte borsteltjes; overigens de pooten zoo goed als naakt. Vleugels geelachtig, met bruingele aderen; uitmonding der korte subcostaal-ader op nauwelijks een vierde der vleugellengte; middeldwarsader merkelyk voorbij die uitmonding; schijfdwarsader rechtstandig, op ongeveer een derde der eerste achtercel ingewricht.

Fam. PHORIDAE.

Uit deze familie, grootendeels uit zeer kleine insecten bestaande, zijn nog maar zeer weinig exotische soorten bekend geworden. Die uit zuidelyk Azië bepalen zich tot *Phora peregrina* Wied. en *Sinensis* uit China, *Ph. bifasciata* Walk. van Celebes en *Ph. orientalis* Schin. van Nicobar, benevens *Pallara invaria* Walk. van Aroe.

In de collectie der Sumatra-expeditie waren de Phoriden niet vertegenwoordigd.

Fam. HIPPOBOSCIDAE.

Uit zuidelyk Azië heb ik van deze familie beschreven gevonden 3 soorten van *Hippobosca*, 2 van *Olfersia*, 10 van *Ornithomyia* en 2 van *Raymondia*, waarbij nog komt eene Borneosche soort, waarvoor Rondani, in de *Annali del Museo Civico di Genova* vol. VI p. 464, het geslacht *Myophtiria* heeft opgericht.

Onder de insecten der Sumatra-expeditie trof ik eenige exemplaren aan van eene *Ornithomyia*.

Genus **Ornithomyia** Latr.

1. *Ornithomyia nigricans* Leach. — Leach, *Eprob. Ins.* 12. 2. pl. 27. f. 7—10; Wied. *Auss. Zweifl.* II. 609. 3.

- Fig. 6. *Herina cyaneiventris* v. d. Wulp (vleugel).
» 7. *Ptilona sexmaculata* v. d. Wulp (♀ van ter zijde gezien).
» 8. » » » (♀ van boven gezien).
» 9. » » » (kop).
» 10. » » » (vleugel van het ♂).
» 11. » » » (vleugel van het ♀).
» 12. *Minettia signata* v. d. Wulp (achterlijf).
» 13. *Calobata nigripes* v. d. Wulp, ♀.
» 14. » *tuberculata* v. d. Wulp (kop).
» 15. *Ceraxis magnicornis* v. d. Wulp, ♂.
» 16. » » » (spriet).
» 17. » » » (vleugel).
» 18. *Discomyza punctipennis* v. d. Wulp (vleugel).
-

